

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus – esiintyvyys Kouluterveyskyselyssä ja syntyneiden lasten rekisterissä

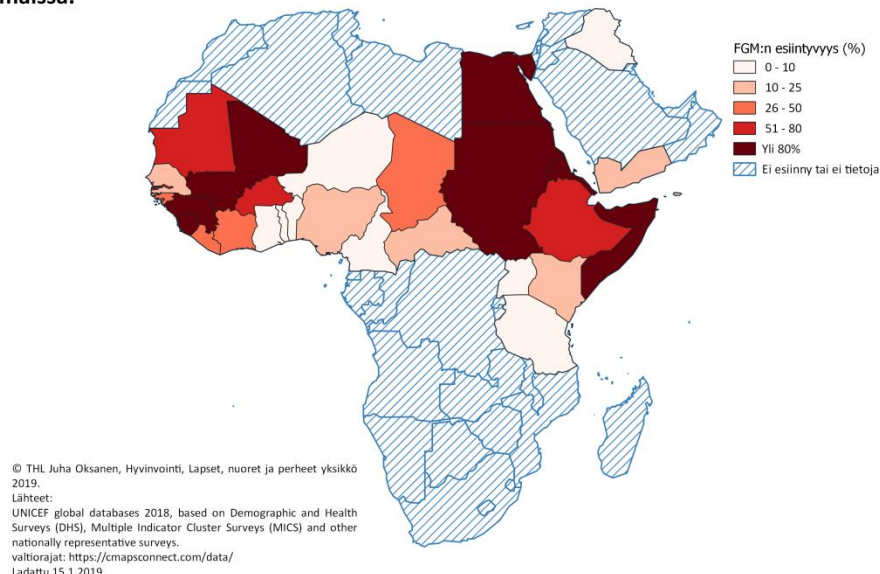
PÄÄLÖYDÖKSET

- Kouluterveyskyselyssä lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa vuonna 2019 opiskelevista tytöistä 80 (0,2 %) kertoi olevansa ympärileikattu.
- Ympärileikkauksikysymykseen vastanneista tytöistä 135 (0,4 %) ei osannut sanoa, onko hänet ympärileikattu.
- Syntyneiden lasten rekisterin mukaan vuosina 2017 ja 2018 Suomessa synnyttäneistä naisista 285 (0,4 %) oli ympärileikattuja. Luvusta puuttuvat HUS-alueen synnyttäjät.
- Kaksi kolmasosaa ympärileikatuista synnyttäjistä oli alle 30-vuotiaita. Kolmasosa ympärileikatuista synnyttäjistä oli ensisynnyttäjiä. Toista lasta oli synnyttämässä neljännes ja sitä seuraavaa lasta vajaa puolet ympärileikatuista synnyttäjistä.
- Ympärileikatuista synnyttäjistä (n=285) 9 prosentille oli tehty ympärileikkauksen avaus.

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus (sukuelinten silpominen, female genital mutilation, FGM) on vanha perinne, jota harjoitetaan edelleen erityisesti Afrikan, Lähi-idän ja Aasian alueilla (Kuvio 1). Muuttoliikkeen myötä perinne on levinnyt ympäri maailmaa. Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus tarkoittaa ulkoisten sukuelinten vahingoittamista tai poistamista ilman lääketieteellistä syytä. Asiakastyössä termi ympärileikkaus on koettu sukuelinten silpominen -termiä toimivammaksi, joten THL:n tutkimuksissa ja tässä raportissa käytetään termiä ympärileikkaus.

Yleisin ympärileikkauksikä on 4–10 vuotta. Alun perin ympärileikkauksen on tarkoitettu suojelevan tyttöä esiavioliselta seksiltä, valmistelemaan avioliittoon osana kulttuuriin liittämisen rituaalia ja hillitsevän naisen yliseksuaalisuutta. Minkään uskonnon parissa ei varsinaisesti vaadita tyttöjen ympärileikkausta, mutta erilaiset virheelliset uskonnon tulkinnat ylläpitävät perinteen jatkamista. (WHO 2020.) Länsimaisen käsityksen mukaan tyttöjen ympärileikkaus on erityisesti naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja vakava ihmisoikeusloukkaus. Suomen lain mukaan se on rikos.

FGM:n esiintyvyys 15-49 -vuotiailla tytöillä ja naisilla Afrikan ja Lähi-idän maissa.

Kuvio 1. Tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen esiintyvyys.

Tyttöjen ympärileikkauksikysymys Kouluterveyskyselyssä

Tyttöjen ympärileikkauksesta kysyttiin Kouluterveyskyselyssä vuonna 2019. Kysymys suunnattiin lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa (aol) opiskeleville. Ympärileikkauksikysymys kuului ”Seurustelu ja seksuaaliterveys” -osioon. Kysymykseen johdateltiin seuraavasti: ”Joissakin maissa tehdään tytöille tai pojille ympärileikkauksia, jolla voi olla vaikutusta terveyteen.” ”Tyttöjen ympärileikkauksella tarkoitetaan kulttuurisista tai muista ei-hoidollisista syistä tehtäviä toimenpiteitä, joihin liittyy naisten ulkoisten sukuelinten osittainen tai täydellinen poistaminen tai niiden vahingoittaminen jollain muulla tavalla.” Itse kysymys oli muotoiltu seuraavasti: ”Onko sinulle tehty ympärileikkaus?”. Vastausvaihtoehdot olivat Ei, Kyllä ja En osaa sanoa.

Mimmi Koukkula
Mika Gissler
Riikka Ikonen
Reija Klemetti

Sähköpostit ovat muotoa
etunimi.sukunimi@thl.fi

Kouluterveyskysely

Tutkimus perustuu vuoden 2019 Kouluterveyskysely-aineistoon. Kouluterveyskysely on koko maan kattava väestötutkimus, jossa kerätään laajasti tietoa nuorten hyvinvoinnista, terveydestä ja palveluista. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi ja siihen vastataan nimettömänä oppitunnin aikana.

Tämän julkaisun tulokset perustuvat ympärileikkauksikysymykseen, joka kysyttiin toisen asteen opiskelijoilta. Kyselyyn vastasi lukioden 44 597 (aineiston kattavuus 70 %) ja ammatillisten oppilaistosten 23 417 (aineiston kattavuutta ei pystytty määrittämään, koska opiskelijoiden kokonaismäärä ei ole tiedossa) 1. ja 2. vuoden opiskelijaa.

Vastaajien ikä oli 15–21 vuotta. Lukiolaisista 34 % oli 16-vuotiaita, 47 % 17-vuotiaita ja 17 % 18-vuotiaita. Ammattiin opiskelevilla vastaavat luvut olivat 31 % 16-vuotiaita, 43 % 17-vuotiaita, 19 % 18-vuotiaita ja 7 % 19–20-vuotiaita.

Aineiston esikäsittely

Aineistoa validoitiin tunnistamalla epätodennäköisiä vastauksia. Vastaajat, jotka olivat ilmoittaneet toimintarajoitteita koskevan kysymyksen kaikkiin väittämiin vaihtoehdon ”Ei onnistu lainkaan” ja/tai vastaajat, jotka olivat ilmoittaneet hampaiden harjausta koskevaan kysymykseen vaihtoehdon ”Ei koskaan”, poistettiin tässä tutkimuksessa tarkastellusta aineistosta ennen analyysia.

Ympärileikkauksikysymyksen kohdalla vastauksia on tarkasteltu tytön ilmoittaman oman ja hänen vanhempiansa syntymämaan mukaisesti.

Tieto ympärileikkauksesta perustuu nuorten itse ilmoittamaan tietoon asiasta eli vastaajille ei ole tehty terveystarkastusta asian toteamiseksi.

Vuonna 2019 Kouluterveyskyselyyn vastasi yhteensä 26 241 lukiossa ensimmäistä ja toista vuotta opiskelevaa tyttöä ja 9 363 ammatillisessa oppilaitoksessa ensimmäistä ja toista vuotta opiskelevaa tyttöä.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on tunnistettu, että pieni osa nuorista antaa epätodennäköisiä tai epä johdonmukaisia vastauksia kyselytutkimuksissa. Aineistosta on pyritty tunnistamaan ja poistamaan näitä epätodennäköisiä vastauksia. Epätodennäköisiä vastausvaihtoehtoja antaneiden vastaajien poistamisen jälkeen lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevia tyttöjä oli aineistossa 35 543. Ympärileikkaukseen liittyvät tulokset on analysoitu käyttäen tätä osajoukkoa. Lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista ympärileikkauksikysymykseen vastanneista tytöistä 343 ei ilmoittanut omaa syntymämaataan. Kun tarkastellaan vastaajien vanhempien syntymämaata, käytetään niiden tyttöjen muodostamaa joukkoa, jossa ovat mukana ympärileikkaus- ja syntymämaakysymyksiin vastanneet (n=34 851).

Syntymämaakseen ympärileikkauksikysymykseen vastanneista tytöistä 95 prosenttia ilmoitti Suomen. Muiden maiden osuudet olivat hyvin pieniä (Taulukko 1).

Taulukko 1. Ympärileikkauksikysymykseen vastanneiden lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien tyttöjen osuudet (%) (n=34 849) syntymämaittain. Kouluterveyskysely 2019.

Syntymämaa	Lukio % n=25 825	Ammatillinen oppilaitos % n=9 024
Suomi	95,0	95,3
Ruotsi	0,3	0,3
Viro	0,6	1,1
Venäjä tai entinen Neuvostoliitto	0,7	0,6
Somalia	0,1	0,2
Irak	0,1	0,1
Iran	0,1	0,1
Afganistan	0,1	0,1
Kiina	0,5	0,1
Thaimaa	0,3	0,4
Vietnam	0,1	0,1
Jokin muu Euroopan maa	0,8	0,5
Jokin muu maa	1,5	1,2
Yhteensä	100,0	100,0

Tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estäminen Suomessa

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus voi aiheuttaa terveyshaittoja vaihdellen tekijän, tekotavan, toimenpiteen laajuuden ja vallitsevien olosuhteiden mukaan. Terveyshaittoja voivat olla

- kipu
- verenvuoto
- tulehdukset
- virtsaamisvaikeudet
- arpeutumisen jälkivaivat
- psykologiset ongelmat
- ongelmat raskausaikana ja synnytyksessä; synnytyspelko, vaikeus seurata synnytyksen kulkua ja sikiön vointia, lisääntyneet keisarileikkaukset ja psykologiset ongelmat

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on Suomen rikoslain mukaan tulkittavissa törkeäksi pahoinpitelyksi, josta rangaistuksena voi olla 10 vuotta vankeutta.

Jokaisella, joka saa tietoonsa suunnitteilla olevan sukuelinten silpomisen, on velvollisuus ilmoittaa asiasta poliisille ja lastensuojeluun.

Myös Suomessa asuvan tytön vieminen ulkomaille silvottavaksi on kielletty. Aiemmin tapahtuneesta silpomisesta voidaan saattaa tekijä vastuuseen.

Suomessa on kansallinen tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelma, josta löytyy toimintaohjeet eri ammattiryhmille ja toimijoille.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4029-1>

Vastanneista hyvin pieni osa ympärileikattuja

Epätodennäköisten vastausten poistamisen jälkeen kaikista kouluterveyskyselyyn vastanneista lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista tytöistä 80 (0,2 %) (lukio n=53, aol n=27) kertoi olevansa ympärileikattu. Niistä tytöistä, jotka ilmoittivat toisen tai molempien vanhempiensa olevan ulkomailta syntyneitä 24 (0,6 %) (lukio n=19, aol n=5) kertoi olevansa ympärileikattu (Taulukko 2). Ulkomailta syntyneitä ympärileikattuja tyttöjä oli vastanneissa 18 (1,1%) ja heistä yleisimmin ympärileikkauksesta raportoivat somalialaissyntyiset tytöt (Taulukko 3). Somalialaissyntyisistä tytöistä 8 (19,5 %) kertoi olevansa ympärileikattu. Suomessa syntyneistä ympärileikkauksikysymykseen vastanneista tytöistä, joiden vanhemmat ovat myös Suomessa syntyneitä, lukiossa 27 (0,1 %) ja ammatillisessa oppilaitoksessa 16 (0,2 %) kertoi olevansa ympärileikattu.

Suomessa asuttua aikaa koskevaan kysymykseen vastanneista Suomessa syntyneistä ympärileikatuista tytöistä 92 prosenttia (n=47) kertoi asuneensa Suomessa koko ikänsä, muutama tätä lyhyemmän ajan. Somalialaissyntyisistä ympärileikatuista tytöistä (n=8) kukaan ei ilmoittanut asuneensa Suomessa koko ikäänsä. Vastanneiden ympärileikattujen tyttöjen lukumäärä ei riittänyt asuinpaikkakunnittain tehtävään tarkempaan tarkasteluun.

Lukiolaistytöistä 59 (0,2 %) ja ammatillista oppilaitosta käyvistä tytöistä 76 (0,8 %) ei osannut sanoa, onko heille tehty ympärileikkaus. Lukiossa opiskelevista tytöistä, jotka ilmoittivat toisen tai molempien vanhempiensa olevan ulkomailta syntyneitä, 26 (0,8 %) ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 22 (2,2 %) oli vastannut ympärileikkauksikysymykseen ”en osaa sanoa”.

Taulukko 2. Ympärileikattujen ja mahdollisesta ympärileikkauksesta epävarmojen tyttöjen osuus (%) (n=34 851) lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista vanhempien syntymämaan mukaan. Kouluterveyskysely 2019.

	Ympärileikattu, lukio % (n) n=25 833	Ympärileikattu, aol % (n) n=9 018	Ei osaa sanoa, lukio % (n) n=25 833	Ei osaa sanoa, aol % (n) n=9 018
Tytön vanhemmat Suomessa syntyneitä	0,1 (27)	0,2 (16)	0,1 (31)	0,6 (49)
Tytön vanhemmat tai toinen vanhempi ulkomailta syntyneitä	0,6 (19)	0,5 (5)	0,8 (26)	2,2 (22)
Tieto vanhempien syntymämaasta puuttuu	0,0 (7)	0,0 (6)	0,0 (2)	0,0 (5)
Yhteensä	0,2 (53)	0,3 (27)	0,2 (59)	0,8 (76)

Syntyneiden lasten rekisteri

- Ympärileikkauksensymptomien kohdalla suomalaistaustaisiksi on luokiteltu Suomessa syntyneet henkilöt, joiden vanhemmat ovat suomalaistaustaisia. Kaikki ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla, on luokiteltu ulkomaalaistaustaisiksi.
- Syntyneiden lasten rekisterissä lähes puolet ympärileikatuista oli tullut Suomeen vuoden 2014 jälkeen, joten heistä ei ole saatavilla tietoa kielestä tai synnyinmaasta.

Taulukko 3. Ympärileikattujen ja mahdollisesta ympärileikkauksesta epävarmojen tyttöjen osuus (%) (n=34 849) lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista tytön syntymämaan mukaan. Kouluterveyskysely 2019.

	Ympärileikattu, lukio % (n) n=25 824	Ympärileikattu, aol % (n) n=9 025	Ei osaa sanoa, lukio % (n) n=25 824	Ei osaa sanoa, aol % (n) n=9 025
Suomessa syntynyt	0,1 (32)	0,2 (19)	0,1 (35)	0,7 (56)
Ulkomailla syntynyt	2,2 (15)	0,4 (3)	3,1 (21)	2,5 (17)
Tieto syntymämaasta puuttuu	0,0 (6)	0,0 (5)	0,0 (3)	0,0 (3)
Yhteensä	0,2 (53)	0,3 (27)	0,2 (59)	0,8 (76)

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus syntyneiden lasten rekisterissä

Vuosina 2017–2018 rekisteröitiin yhteensä 97 427 15–56-vuotiasta synnyttäjää, joista 65 092 synnyttäjältä oli mahdollisuus saada tiedot ympärileikkauksesta. HUS-alueen tiedot ympärileikkauksesta puuttuivat. Kahtena peräkkäisenä vuotena ympärileikattuja synnyttäjiä oli yhteensä 285 eli 0,4 prosenttia synnyttäjistä. Synnyttäjistä 26:lle (0,04 %) oli tehty ympärileikkauksen avausleikkaus.

Niitä, jotka olivat lähtöisin ympärileikkausperinnettä harjoittavasta maasta WHO:n 31 maan listan mukaisesti, oli synnyttäjien joukossa 886 (0,9 %). Heistä ympärileikattuja oli noin 15 prosenttia. Lähi-idän maista syntyisin olevista synnyttäjistä 1,8 prosenttia oli ympärileikattuja. Irakin tai Iranin syntymämaakseen ilmoittaneista reilu prosentti (n=7) oli ympärileikattu. Somaliassa syntyneistä synnyttäjistä vähän yli puolet (57,5 %, n=107) oli ympärileikattu.

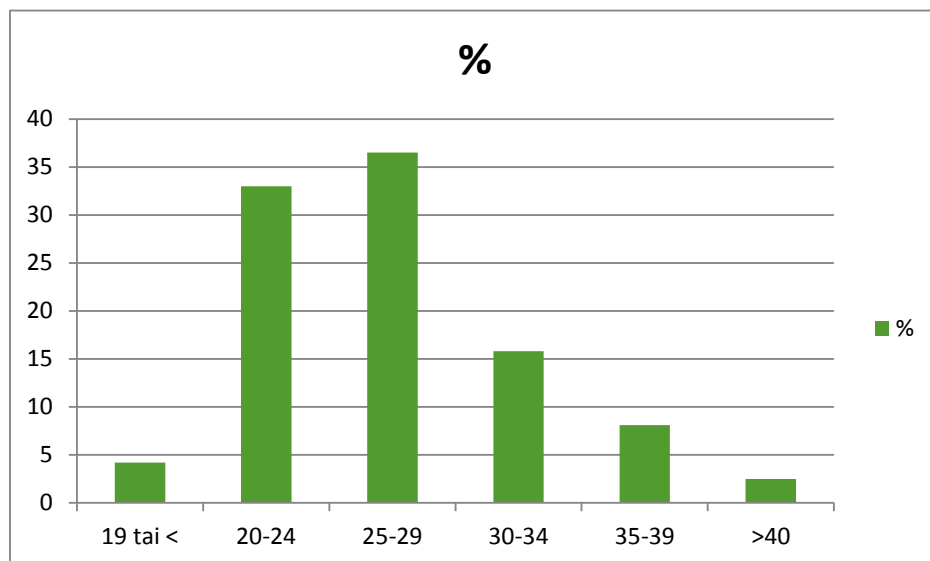
Ympärileikattujen ikä ja synnyttäneisyys

Kaksi kolmasosaa ympärileikatuista synnyttäjistä oli alle 30-vuotiaita ja heistä puolet 20–24-vuotiaita (Kuvio 3).

Näin tutkimus tehtiin:

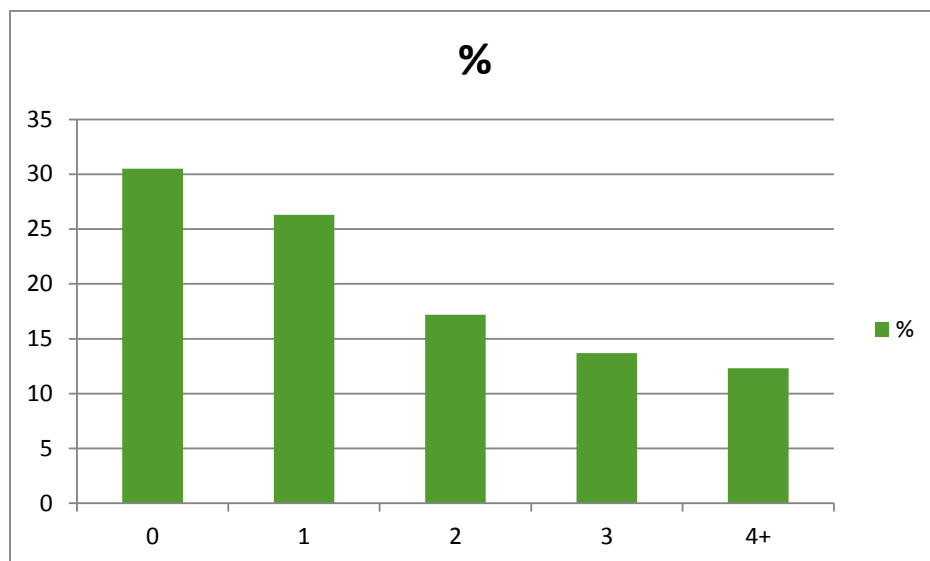
Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi. Tietoa kerätään lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta. Kouluterveyskysely toteutetaan nimettömänä itsenäisesti täytettävänä paperi- tai verkkokyselynä. Oppilaat ja opiskelijat täyttävät kyselyn luokittain tai ryhmittäin, valvotusti koulupäivän aikana. Aikaa vastaamiseen varataan yksi oppitunti. Kysely on paperisena suomeksi tai ruotsiksi, verkossa suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi ja pohjois-saameksi. Suomeksi ja ruotsiksi on käytössä myös lyhyet selkokieliset lomakkeet. Vuonna 2019 kysely suunnattiin peruskoulun 4. ja 5. luokkien oppilaille ja heidän huoltajilleen, 8. ja 9. luokkien oppilaille, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoille ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. (Ikonen & Helakorpi 2019.)

Syntyneiden lasten rekisteriin (syntymärekisteri) kerätään tiedot kaikista Suomessa synnyttäneistä äideistä ja syntyneistä lapsista 7 vrk:n ikään asti. Rekisterin tietoja käytetään äitiyshuollon, synnytystoiminnan ja vastasyntyneiden hoidon tilastointiin, tutkimukseen ja arviointiin. Rekisteri on toiminut vuodesta 1987 lähtien. Vuonna 2017 rekisteriin lisättiin kohta synnyttäjän ympärileikkauksesta ja ympärileikkauksen avausleikkauksesta. Helsingin ja Uudenmaan alueen sairaalat (Naistenklinikka, Lohjan sairaala, Hyvinkään sairaala, Jorvin sairaala) eivät vielä pystyneet toimittamaan syntyneiden lasten rekisterin tietoja uuden tietosisällön mukaisesti johtuen mm. tietojärjestelmäpäivityksistä. Tämän vuoksi HUS-alueen synnyttäjät on poistettu analyysistä.

Kuvio 3. Ympärileikatut synnyttäjät (n=285) iän mukaan 2017–2018, %.
 Syntyneiden lasten rekisteri 2017–2018.

Kolmasosa ympärileikatuista oli ensisynnyttäjiä (Kuvio 4). Toista lasta oli synnyttämässä neljäs, kolmatta lasta kuudennes ja neljättä tai seuraavaa lasta joka kahdeksas ympärileikatuista synnyttäjistä.

Kuvio 4. Ympärileikatut synnyttäjät (n=285) synnyttäneisyyden mukaan, %.
 Syntyneiden lasten rekisteri 2017–2018.

Ympärileikatuista synnyttäjistä (n=285) 9 prosentille oli tehty ympärileikkauksen avaus.

Ympärileikattujen syntyperä

Noin puolet ympärileikatuista synnyttäjistä oli ulkomaalaistaustaisia, ulkomailla syntyneitä ja noin puolelta puuttui tieto syntyperästä, koska he ovat tulleet Suomeen vuoden 2014 jälkeen (Taulukko 4). Syntyperätieto on käytävissä vain vuoteen 2014 asti.

Niistä ympärileikatuista synnyttäjistä, joiden syntymämaa oli tiedossa, reilu kolmannes (38 %) oli syntynyt Somaliassa. Vajaa kolme prosenttia ympärileikatuista synnyttäjistä oli syntyisin Lähi-idästä. Yksikään ympärileikattu synnyttäjä ei ollut syntyperältään suomalainen.

Taulukko 4. Ympärileikattujen synnyttäjien syntyperä (n, %) 2017–2018.

Ympärileikattujen synnyttäjien syntyperä	n	%
Ei tietoa	154	54
Suomalaistaustainen, Suomessa syntynyt	0	0
Suomalaistaustainen, muualla syntynyt	0	0
Ulkomaalaistaustainen, Suomessa syntynyt	0	0
Ulkomaalaistaustainen, muualla syntynyt	131	46
Yhteensä	285	100

Lähde: Syntyneiden lasten rekisteri 2017-2018

Taulukko 5. Ympärileikattujen synnyttäjien äidinkieli (n, %) 2017–2018.

Ympärileikattujen synnyttäjien äidinkieli	n	%
Ei tietoa	154	54
Somali	107	38
Arabia, kurdi, farsi, persia, turkki	13	5
Amhara, tigrinja	5	2
Muu kieli	6	2
Yhteensä	285	100

Lähde: Syntyneiden lasten rekisteri 2017-2018.

Pohdinta

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus on maailmanlaajuinen ongelma, johon on viime vuosina kiinnitetty enenevää huomiota. Suomessa ympärileikkauksen yleisyyttä on selvitetty useammassa yksittäisessä väestötutkimuksessa (Maamu – Castaneda ym. 2012; UTH – Nieminen ym. 2015; TERTTU – Skogberg ym. 2019; FinMonik – Kuusio ym. 2020). Tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämiseen ja ympärileikattujen terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseen tähtäävien toimien suuntaamiseksi ja mitoittamiseksi tarvitaan ajantasaista tietoa ilmiön esiintyvyydestä myös Suomessa.

Kouluterveyskyselyn avulla saatiin ensimmäistä kertaa tietoa Suomessa asuvien teini-ikäisten tyttöjen ympärileikkaustilanteesta. Vuonna 2019 aineisto kattoi arviolta 70 prosenttia lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. Kouluterveyskysely kokonaisotantana antaa siten kattavan kuvan lukiolaisten tilanteesta. Ammatillisista oppilaitoksista ei ole saatavissa kattavuustietoja, koska kohdejoukon suuruus eli nuorten ammatillista perustutkintoa opiskelevien alle 21-vuotiaiden lukumäärä ei ole tiedossa (Ikonen & Helakorpi 2019), joten ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista ympärileikkaustakaan koskeva tieto ei ole yhtä luotettava kuin lukiolaisilla.

Kouluterveyskyselyssä 135 tyttöä ei osannut vastata kysymykseen siitä, onko hänelle tehty ympärileikkaus. Kysymyksen edellä oli esitetty lyhyt määritelmä ympärileikkauksesta. Epävarmat vastaukset voivat heikentää tutkimustulosten luotettavuutta. Monien vastaajien kohdalla kyse voi olla heille tuntemattomasta sanasta ja tavasta tai perinteestä. Myös osa ulkomaista syntyperää olevista vastaajista ei ole välttämättä koskaan edes kuullut tyttöjen ympärileikkauksesta, vaikka olisi lähtöisin kulttuurista, jossa perinnettä on harjoitettu. Luovuttaessa ympärileikkaamisesta maahanmuuton seurauksena saattaa nuorempi sukupolvi olla pitkälti tietämätön koko perinteestä. Aihe on myös monissa kulttuureissa tabu, josta ei keskustella edes perheen parissa. Niinpä tytöillä ei aina välttämättä ole käsitystä siitä, mitä termillä tarkoitetaan tai ovatko he itse mahdollisesti läpikäyneet ympärileikkauksen esimerkiksi hyvin pienenä. Kaikkien nuorten kanssa on tärkeää terveystiedonopetuksessa ja seksuaalikasvatuksessa käsitellä naisten sukuelinten normaali anatomia ja ulkonäkö.

Tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen läpikäyneen auttaminen

Avausleikkaus on toimenpide, jossa suljettuja häpyhuulia yhdistävä arpikudos avataan ja näin helpotetaan muun muassa virtsaamiseen, kuukautisvuotoon ja yhdyntöihin liittyviä vaivoja. Myös raskauden ja synnytyksen seuranta helpottuu avauksen myötä. Avausleikkaus on toimenpiteenä yksinkertainen ja nopea ja se voidaan tehdä poliklinisesti paikallispuudutuksessa.

Korjausleikkaus on toimenpide, jossa pyritään palauttamaan sukuelinten normaali anatomia ja toiminta. Korjausleikkauksella pyritään helpottamaan ympärileikkauksen aiheuttamia vaivoja, lisäämään seksuaalista hyvinvointia ja tukemaan sukupuoli-identiteettiä ja itseluottamusta. Suomessa korjausleikkauksia tehdään Helsingissä Töölön sairaalan plastiikkakirurgian klinikassa ja niihin voi hakeutua lääkärin läheteellä.

Ympärileikatuille tytöille ja naisille tulee tarjota myös psyykkistä apua ja seksuaalineuvontaa.

Lisätietoa:

thl.fi/silpominen

THL:n verkkokoulu, jossa oma kokonaisuus silpomisesta:

<https://verkkokoulut.thl.fi/web/monikuluttuuruisuus>

Video silpomisen puheeksi ottamisesta:

<https://www.youtube.com/watch?v=40zxGWuykDA&feature=youtu.be>

Nuoret ovat haastava väestötutkimuksen kohderyhmä (Ikonen & Helakorpi, 2019). Aineistoon liittyy epätodennäköisten vastausten mahdollisuus, joista osa voi liittyä ns. pilailun vastaamiseen. Epätodennäköisten vastausvaihtoehtojen antaminen ei kuitenkaan välttämättä toistu systemaattisesti kysymyksestä toiseen ja sen osuudeksi on arvioitu korkeimmillaan kaksi prosenttia vastaajista. Tässä tutkimuksessa aineistosta poistettiin epätodennäköisten vastausvaihtoehtojen perusteella 413 tyttöjen vastausta, mikä vastaa 1,2 prosenttia aineistosta. Erityisesti seksuaalisuuteen ja kulttuuristaan liittyvät kysymykset voivat innostaa joitain nuoria pilailuun. Tyypillisesti epätodennäköisten vastausten antaminen ei ole johdonmukaista läpi kyselyn, joten toimintarajoitteita ja hampaiden harjausta koskevien kysymysten avulla tehty aineiston validointi ei kokonaan poista mahdollisuutta siihen, että ympärileikkausta koskevaan kysymykseen olisi jäänyt pilailun annettuja vastauksia.

Kouluterveyskyselyn tuloksissa Suomessa syntyneiden tyttöjen ympärileikkauksen määrä oli yllättävän suuri. Ympärileikkauksesta raportoi 43 Suomessa syntynyttä tyttöä, joiden ainoa tiedossa oleva vanhempi tai molemmat vanhemmat olivat myös Suomessa syntyneitä. Näin ollen vastaaja edustaa niin sanottua Suomen kantaväestöä ja ympärileikkaus on hyvin epätodennäköinen. Suomessa ei ole tutkittua tietoa siitä, että Suomessa asuvia tyttöjä olisi viety muualle ympärileikattavaksi ja asiaan liittyviä oikeuden käsittelyjä on ollut vain yksi. Siinä syytetty todettiin syyttömäksi tytön ympärileikkauksen järjestämiseen.

Syntyneiden lasten rekisterin tiedot ovat luotettavia, jos tiedonantajat ovat ilmoittaneet ne oikein. Sairaaloitten THL:lle lähettämät tiedot tarkistetaan. Puuttuvat sekä virheelliseksi epäillyt tiedot tarkistetaan sairaaloista ja korjataan tietokantaan. Tilastojen kattavuuden on arvioitu olevan sata prosenttia. Ympärileikkaus on ollut mahdollista täydentää tietoihin vasta 2017 alkaen, joten sen täydentämisessä voi vielä olla puutteita sairaaloissa. Perinataalitalasto – tilastoraportti Syntyneiden lasten rekisteristä julkaistaan vuosittain, mutta sukuelinten silpomista koskeva tieto ei sisälly siihen. (Gissler & Kiuru 2019.)

Maailmalla tyttöjen ympärileikkaamisen estämiseen tähtäävä ehkäisytyö, lainsäädäntö ja yleinen tietotason nousu ovat hiljalleen vähentäneet perinteen harjoittamista (Kandala ym. 2018; UNICEF 2020). Kouluterveyskyselyn ja syntyneiden lasten rekisterin tulosten mukaan ympärileikattujen tyttöjen ja naisten lukumäärä vaikuttaa Suomessa hyvin pieneltä. Somalialaissyntyisten, ympärileikkauksista kertovien tyttöjen osuus vaikuttaa luotettavimmalta, vaikkakin ympärileikattujen somalialaissyntyisten tyttöjen osuus on muita väestötutkimuksia matalampi. Se on kuitenkin molemmissa tässä raportoiduissa tutkimuksissa samansuuntainen. Lisäksi tulos on samansuuntainen aiemman tutkimustiedon kanssa, jossa tyttöjen ympärileikkausta esiintyi Suomessa yleisimmin somali- ja kurditautaisilla ja sen esiintyvyys nousi iän myötä (Koukkula ym. 2016; Koponen ym. 2015).

Tutkimustulosten valossa Suomessa tarvitaan edelleen tyttöjen ympärileikkauksen estämiseen tähtäävää työtä. Lisäksi Suomessa on kiinnitettävä huomiota ympärileikattujen tyttöjen ja naisten terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseen esimerkiksi tarjoamalla psyykkistä tukea sekä avaus- ja korjausleikkauksia ympärileikkauksen aiheuttamiin fyysisiin vaivoihin.

Lähteet

Ikonen, R. & Helakorpi, S. 2019. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. Tilastoraportti 33/2019.

Kandala, N-B., Ezejimofor, M.C., Uthman, O.A., & Komba, P. 2018. Secular trends in the prevalence of female genital mutilation/cutting among girls: a systematic analysis. BMJ. 2018; vol.3, iss.5.

Kiuru, S. & Gissler, M. 2019. Perinataalitalasto – synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet 2018. Tilastoraportti 49/2019.

Koponen, P., Jokela, S., Skogberg, N., Castaneda, A., Suvisaari, J., Laatikainen, T. & Koskinen, S. 2015. Terveys. Ulkomaalaistaustaiset kokevat terveytensä hyväksi, mutta terveysongelmien yleisyydessä on suuria eroja. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula (toim.), Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus. 151–162.

Koponen, P. & Mölsä, M. 2012. Naisten ympärileikkaus. Teoksessa A.E. Castaneda, S. Rask, P. Koponen, M. Mölsä & S. Koskinen (toim.), Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Tampere: Juvenes Print. s.141–144.

Koukkula, M., Keskimäki, I., Koponen, P., Mölsä, M. & Klemetti, R. 2016. Female genital mutilation/cutting among women of Somali and Kurdish origin in Finland. *Birth*. 2016;43:240 – 246.

Koukkula, M. & Klemetti, R. 2019. Sukuelinten silpominen ja ympärileikkaukset. Teoksessa: N. Skogberg, K-L. Mustonen, P. Koponen, P. Tiittala, E. Lilja, A. Ahmed Haji Omar, O. Snellman, A.E. Castaneda (toim.). Turvapaikanhakijoiden terveys ja hyvinvointi- Tutkimus Suomeen vuonna 2018 tulleista turvapaikanhakijoista- Raportti 12/2019. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos; 2019.

Koukkula, M. & Klemetti, R. 2020. Naisten sukuelinten silpominen ja miesten ympärileikkaus. Teoksessa H. Kuusio, A. Seppänen, S. Jokela, L. Somersalo & E. Lilja. (toim.) Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 1/2020.

UNICEF. 2020. United Nations Children’s Fund, Female Genital Mutilation: A New Generation Calls for Ending an Old Practice, UNICEF, New York, 2020.

WHO. 2020. Key facts. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/female-genital-mutilation>

Muuta kirjallisuutta

Koukkula, M. & Klemetti, R. 2019. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelma. STM. Julkaisuja. 1/2019.

Tämän julkaisun viite:

Koukkula M, Gissler, M, Ikonen, R, Klemetti, R. (2020) Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus – Esiintyvyys Kouluterveyskyselyssä ja syntyneiden lasten rekisterissä. Tutkimuksesta tiiviisti 11/2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-343-514-8 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-514-8>